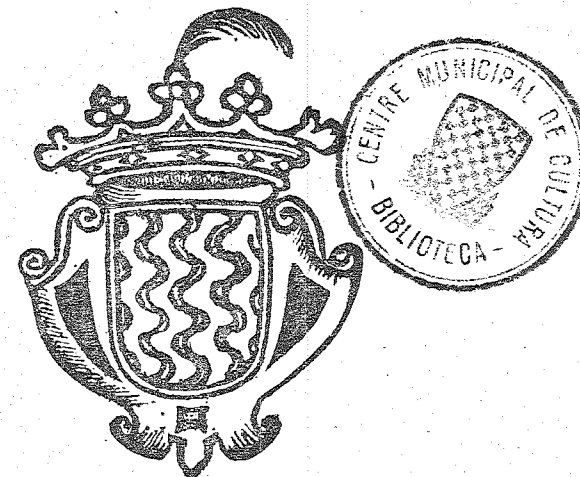

132

EPISODIS DE LA HISTÒRIA

JOSEP M.ª RECASENS I COMES

**L'ADMINISTRACIÓ SUCHET A LES
COMARQUES TARRAGONINES**

RAFAEL DALMAU, EDITOR - Bonavista, 26 - BARCELONA

© Josep M.º Recasens i Comes
1973

Rafael Dalmau, Editor
Barcelona

Dipòsit Legal: B. 41463 - 1973
I. S. B. N. 84 - 232 - 0286 - 0

Arts Gràfiques RAFAEL SALVA - Casanova, 140 - BARCELONA

EL CORREGIMENT DE TARRAGONA ENTRE LA JURISDICCIO DEL GOVERN GENERAL INTRÚS D'ARAGÓ I LA DEL DE CATALUNYA (1)

Un decret imperial del 8 de febrer del 1810 instituïa governs militars autònoms a les províncies del nord d'Espanya com a mesura preparatòria a la incorporació de les províncies frontereres a l'Imperi francès que havia de compensar Napoleó del cost de la guerra (2).

La província d'Aragó, una de les afectades pel decret, quedava sotmesa al general Suchet, sobre qui requeïen tots els poders civils i militars. «En conseqüència —acabava dient el decret—, a partir del pròxim primer de març, les tropes acantonades en aquesta província no rebran socors del tresor públic» (3).

Segons conta el propi Suchet, entre el primer de març de 1810 i el 30 d'abril del 1811, l'administració del territori que li havia assignat l'emperador cons-

(1) Els corregiments eren unes demarcacions territorials d'inspiració borbònica instaurades per mitjà del Decret de Nova Planta. El de Tarragona comprengué les antigues vegueries de Tarragona i Montblanc que fonamentalment incloïen les comarques Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat.

(2) F. Rousseau: *La carrière du marechal Suchet* (París, s/d), p. 148.

(3) L. G. Suchet: *Mémoires du Marechal Suchet* (París, 1828, (2 volums). I, 375.

tituí un èxit sonat, car a més de satisfer puntualment les pagues i despeses de l'exèrcit, els salaris dels funcionaris de l'administració i de la policia, les pensions dels eclesiàstics, de les vídues i dels militars retirats i totes les altres obligacions, encara restava a la caixa de l'exèrcit un remanent de 600.000 francs i un gran estoc de provisions.

Tanmateix, es veu que Napoleó tenia poderosos motius per dubtar de l'eficàcia de Suchet en afers administratius, car cuità a escriure a Berthier: «Igualment feu-li saber —a Suchet— la meva sorpresa per no haver rendit comptes al tresor, ni haver enviat cap estat de la situació financera del país que reflecteixi, en especial, la de les contribucions ordinàries i extraordinàries; que veig amb pena com governant Aragó i una part de Catalunya, i recaptades les contribucions de Tortosa, Lleida i Tarragona, no es pagui al dia la soldada de l'exèrcit; que sobre el terreny prengui les mesures que calgui per tal que l'esmentada soldada sigui posada al corrent, i que enviï estats detallats de totes les partides que ha cobrat i pagat. El seu exèrcit és l'únic del qual no tinc els comptes definits» (4).

Potsers aquests dubtes foren una de les causes que mogueren l'emperador a incorporar al Govern General d'Aragó el baró de Lacuée, «maître de requêtes» del Consell d'Estat napoleònic —arribà a Saragossa a les darreries d'abril del 1811—, a fi que hi exercís les funcions d'intendent al front d'un equip administratiu civil. Tanmateix, la nova Intendència de la qual Suchet esperava, almenys, que ordenés el

(4) J. Mercader: *Santes Creus en la guerra contra los franceses* (Barcelona, 1950), 64.

desgavell financer de la Baixa Catalunya, introduí escasses reformes, limitades fonamentalment a mesures desamortitzadores i segrestaments de propietats amb caràcter repressiu.

Entretant, el 9 de març del 1811, a fi de facilitar a Suchet la conquesta de Tarragona, Napoleó havia decidit que s'agreguessin al govern d'Aragó els corregiments de Tortosa, Lleida i Tarragona. Al principi, en cada una d'aquestes antigues divisions territorials regí una administració diferent, però una vegada guanyada Tarragona s'uniformà el sistema amb la instauració d'intendències de districte dependents de la general establerta a Saragossa (5).

L'administració Suchet a la Baixa Catalunya féu crisi a partir de la promulgació dels decrets del 26 de gener i 2 de febrer del 1812 que consumaven la prevista aneixió del Principat a l'Imperi francès. Segons Mercader, el règim implantat a Catalunya es distingia de la resta de l'administració intrusa a Espanya: 1er. Per haver-se instituït exclusivament al Principat. 2n. Perquè el personal administratiu, vingut a Catalunya exprofés per a estructurar-lo, a més de ser eminentment civil, es desenvolupà amb plena independència de l'autoritat militar d'ocupació. Els dos poders només confluïen en la persona del governador general, el general de divisió De-caen; 3r. Perquè l'anomenat règim civil del 1812 fou supeditat més que cap altre règim anterior als organismes de govern de París, concretament al Consell d'Estat Imperial i als ministeris de Justícia, Finances i de l'Interior (6).

(5) F. Rousseau: *La carrière...*, 186.

(6) J. Mercader: *Santes Creus...*, 75.

El decret anexionador dividia políticament Catalunya en quatre departaments —Ter, capital Girona, integrat pels corregiments de Girona, i Vic, més el territori de Ribes de Freser; Segre, capital Puigcerdà, integrat pels corregiments de Puigcerdà, excepte Ribes i Andorra, i la part nord dels de Manresa i Cervera; Montserrat, capital Barcelona, integrat pels corregiments de Mataró, Barcelona, Vilafranca del Penedès i la part sud del de Manresa; i Boques de l'Ebre, capital Lleida, integrat pels corregiments de Lleida, Tortosa i Tarragona, i la part sud del de Cervera—, i dues intendències: la de l'Alta Catalunya, amb els departaments del Ter i Montserrat, i la de la Baixa Catalunya, amb els del Segre i Boques de l'Ebre.

El baró de Gerando i el comte Chauvelin, membres del Consell d'Estat francès, foren els intendants designats per Napoleó, i a ells correspongué l'organització i direcció administrativa, judicial i financera en cada una de les dues intendències. A cada departament s'instaurà un prefecte subordinat a l'intendent, que dirigia cinc oficines: secretaria, contribucions, dominis, administració comunal, policia administrativa, i traducció i correspondència espanyola.

Els departaments es dividien en districtes o «arrondissements», d'una extensió equivalent a la dels antics corregiments borbònics. A cada un d'ells s'hi col·locà un sots-prefecte que actuava d'intermediari entre el prefecte i els batlles dels municipis. Al departament de les Boques de l'Ebre la sots-prefectura de Tarragona fou conferida a Gustau Delaage, la de Tortosa a J. Beaumont i la de Cervera a Armand Chevalier.

Tanmateix, malgrat la instauració del règim civil del 1812, les comarques de la Baixa Catalunya con-

tinuaren sota la jurisdicció militar de Suchet; la qual cosa originà un dualisme administratiu, car les autoritats civils depenien del governador de Catalunya, general Decaen. Només la plaça de Tortosa restà unida sense discussió al govern d'Aragó per ordre de l'emperador (7).

La poca precisió en la limitació de poders entre les autoritats civils i militars, donaren peu a una pila de conflictes. El cavall de batalla del mariscal Suchet contra l'organització administrativa del règim civil a la Baixa Catalunya, fou demostrar que la delicada situació de la zona no permetia altre règim que el militar. Les seves reiterades denúncies convenceren els alts organismes de París, els quals, el 15 de març del 1813, decretaren la reincorporació dels corregiments de Lleida i Tarragona al govern d'Aragó —el de Tortosa no havia arribat a separar-se'n—. El decret ordenava taxativament: «Que els «arrondissements» de Lleida i Tarragona enclavats, com el de Tortosa, a la Baixa Catalunya, continuïn sota el comandament dels mariscal Suchet. Que les autoritats administratives d'aquests «arrondissements», sense deixar d'estar a les ordres del prefecte de la Baixa Catalunya, rendeixin comptes de la seva gestió a l'intendent general de l'exèrcit d'Aragó i segueixin les directrius que dictarà el mariscal Suchet» (8). Aquest traslladava l'ordre al sots-prefecte de Tarragona, Delaage, el 24 d'abril, i afegia: «...les tres places de Lleida, Tarragona i Tortosa es troben en estat de setge, i l'autoritat militar serà responsable de l'execució de les ordres de l'emperador. Al

(7) F. Rousseau: *La carrière...*, 189 i ss.

(8) *Id.*, *ibid.*, 196.

mateix temps haurà de reforçar els ressorts de l'administració civil i obtenir millors resultats en el manteniment de l'ordre i en la recepció de les contribucions (9).

ORDINACIÓ ADMINISTRATIVA DEL DISTRICTE
(ANTIC CORREGIMENT) DE TARRAGONA

El sistema administratiu napoleònic era uniforme, i per això a penes si hi hagueren diferències estructurals entre les dues administracions que estigueren en vigor en el districte o «arrondissement» de Tarragona: la del Govern General d'Aragó i la del Règim Civil del 1812. Només diferiren en la circumstància de subjectar-se, la primera, a l'autoritat del general en cap de l'exèrcit d'ocupació i governador general de la província, mentre que la segona depenia directament del govern Imperial. A la pràctica, aquesta eventualitat es reflectia en la presència d'un general a la cúspide de l'organització suchetiana, que actuava de governador del districte.

En certa manera, el general-governador, en tant que primera autoritat civil i militar, tenia molts punts de contacte amb el corregidor d'inspiració borbònica, per bé que encara conflua molta més autoritat sobre la seva persona, a causa de l'estat de guerra en què es trobava el país. De fet, en el seu districte era omnipotent, car no havia de respondre

(9) J. Mercader: *Santes Creus...*, 90.

a ningú dels seus actes; només havia de rendir comptes a Suchet, de qui i de ningú més rebia ordres.

La Intendència, dirigida per un intendent de districte, havia de suportar el pes de l'administració civil. El tàndem governador-intendent era una rèplica del que formaven el governador general d'Aragó, mariscal Suchet, i l'intendent general Lacuée, a escala de districte, en el qual la preeminència política corresponia al cap militar. Tanmateix, la presència de personal civil, millor dotat tècnicament, donava solidesa i homogeneïtat a l'administració, malgrat que sovint hagués d'enfrontar-se amb els militars, sempre disposats a tirar pel camí del mig, sense respectar cap disposició legal, quan l'afer que es posava en joc era la subsistència de les forces que comandaven.

La màquina administrativa de la Intendència funcionava per mitjà de diverses oficines. Personalment l'intendent regia la de contribucions, a la qual pertanyien la comptabilitat general, la percepció de tributs ordinaris i extraordinaris, el traspàs de crèdits a favor de l'ordenador de l'exèrcit —«Ordonateur en chef de l'Armée française», primera autoritat de l'administració militar al districte—, la facultat de proposar nomenaments d'autoritats locals al governador, el pagament de les nòmines dels funcionaris. La Direcció de Duanes també depenia de l'intendent, encara que la regentés un director a les ordres del qual treballaven un secretari, un «contrôleur» i diversos escriptors.

En teoria, també formava part de la Intendència l'administració del «Domaine» o Béns Nacionals, creada el 8 de juliol del 1811 per Suchet, a fi de regular l'explotació de les propietats segrestades a l'Església i a particulars exiliats voluntàriament de

la zona ocupada pels francesos. I diem en teoria perquè, a la pràctica, el volum de Béns Nacionals que arribà a administrar la nova oficina i l'empenta de l'home que la dirigí amb el títol d'administrador superior, acabaren per transformar el «Domaine» en una institució autònoma, amb un radi d'acció que abraçava, a més del districte tarragoní, el veí corregiment de Vilafranca del Penedès. L'administrador superior tenia a les seves ordres un «contrôleur» responsable de la tresoreria i de la comptaduria, un secretari i altres funcionaris de menys categoria.

L'administració Suchet s'afanyà a dotar el districte d'un cos de policia dependent directament del Poder militar. Tret d'aquesta dependència, cap altra no el lligava a les institucions vigents. Disposava d'ingressos propis, procedents de sancions i arbitris, que destinava a atencions secretes, sous dels funcionaris i despeses d'administració. Havia de mantenir l'ordre públic, missió que la feia terrible en temps de guerra, car les acusacions contra la seguretat del règim eren penades severament. Altrament, cuidava de controlar els preus de les subsistències i de desbaratar el mercat negre. Entre les altres vastíssimes funcions que podia comanar-li el general-governador destaquem la de sostenir el prestigi de l'exèrcit entre el poble, per mitjà d'una propaganda ben enfocada.

L'aparell polític-administratiu borbònic fou respectat i posat a mans de gent del país, però es despullaren tots els organismes del poder executiu i se sotmeteren a la voluntat dels òrgans rectors: el governador i la Intendència. El corregidor, que tant de poder havia abassegat des de la seva creació fins al 1808, havia quedat reduït a una figura decorativa. De fet, si encara conservava alguna engruna de les antigues facultats administratives que un dia li

havien conferit els monarques borbònics —les militars havien passat a les mans dels generals-governadors—, era perquè el càrrec s'havia incorporat al de comissari de policia. La Junta Corregimental, nascuda en la Revolució del 1808, pletòrica de vitalitat fins a la pèrdua de Tarragona, símbol de la indomable voluntat de resistència contra l'invasor, òrgan de govern amb facultats executives i legislatives en el seu districte, fou transformada en una mena d'apèndix dels organismes rectors que el feien ballar al so que els convenia. Potser aquells qui conservaren tota l'autoritat i les prerrogatives que tenien abans de la instauració del règim intrús, sempre que hi col·laboressin amb eficàcia, foren els batlles i ajuntaments; però això fou perquè, amb interioritat, el Decret de Nova Planta els havia convertit en simples funcionaris de l'administració.

Mal que bé, aquesta mena d'organismes auxiliars regits per persones addictes, o almenys complaents a les autoritats intruses, actuaven d'enllaç entre aquestes i la població: repartien les contribucions que es posaven globals a cada poble, preparaven els expedients en les causes de justícia civil, transmetien les queixes a l'autoritat intrusa competent, eren responsables de l'observança de les disposicions governatives en el territori de la seva jurisdicció.

PERSONALITAT I CONDUCTA DE LES AUTORITATS INTRUSES

Els generals-governadors. — Si deixem a banda els generals de brigada Montmarie i Ficatier, que

només sojornaren a la ciutat breus dies, el primer governador de Tarragona fou el general de divisió i membre de la Legió d'Honor, baró de Musnier. És possessionà del càrrec a mitjan juliol del 1811 i l'hagué de deixar per integrar-se a l'exèrcit d'operacions un parell de mesos més tard.

L'autor anònim del pamflet *Tarragona Sacrificada* (10), coetani als esdeveniments que relatem i sempre predisposat a malparlar sistemàticament de les autoritats intruses, dedica el més complet silenci a la conducta de Musnier. Es limita a dir que arranjà les contribucions. Ara bé, considerant que el nostre home no té pèls a la llengua quan es tracta de vituperar les autoritats intruses, a causa dels efectes de la passió patriòtica, ens sembla que cal interpretar el silenci com un argument favorable a l'actuació de Musnier.

Aquesta interpretació ve confirmada en els documents. Totes les referències coincideixen a pintar el primer general-governador de Tarragona com un home de geni atemperat, de tracte benèvol amb la gent del país, i honrat.

El successor de Musnier, baró de Bourgeois, havia aconseguit la creu de la Legió d'Honor i l'ascens a general de brigada en el setge de Tarragona. Aquesta vegada, quan l'esmentat autor de *Tarragona Sacrificada* es fica amb ell no calla, sinó que el titlla d'home pervertit, mancat de religió, sanguinari i desnaturalitzat. Potser en fa un gra massa, però no hi ha dubte que té tota la raó, segons es dedueix de l'acusació formulada contra ell i els seus subordi-

10) *Tarragona sacrificada en sus intereses y vidas por la independencia de la nación y libertad de Fernando Séptimo*. Tarragona, s/d.

nats civils i militars per l'administrador superior del «Domaine», el reusenc afrancesat Pau Torroja.

A l'expedient acusatori es feia responsable a Bourgeois d'haver exigít a l'ajuntament de Reus 5.400 pessetes pel dret de taula sense tenir-hi dret; d'haver inflat la nòmina dels obrers que reparaven la caserna de Reus, en complicitat amb el comissari de guerra Dufour; i d'haver fet fonedissos 4.800 duros d'una partida de 10.000 pagada pels contribuents, en connivència amb el governador militar de Reus, general Aussenac (11).

Suchet ja estava en antecedents de la disbauxa administrativa que regnava en el districte tarragoní i, allò que era pitjor als seus ulls, de la poca disciplina que dominava entre la guarnició. És probable, doncs, que l'acusació de Pau Torroja acabés per decidir-lo a rellevar el general-governador, acte que verificà el maig del 1812.

El nomenament recaigué en el general de brigada italià Bertoletti, «no tan sanguinari com l'anterior, però era molt felló, colèric i el més refinat lladre», comenta l'autor de *Tarragona Sacrificada*. Tanmateix, Suchet tenia un alt concepte dels seus dots militars. Quan un dia del mes de juny del 1812 passà revista a la guarnició i a les fortificacions de Tarragona, tot li semblà perfecte, «sobretot ben comandat» (12); més endavant l'elogià en ocasió d'haver

(11) Bàsicament aquest apartat ha estat escrit amb documentació procedent del Museu Prim Rull, de Reus, lligalls «Guerra de la Independència», núms. 11 a 19, usada per nosaltres amb anterioritat en confeir l'obra *La Revolución y Guerra de la Independencia en la ciudad de Tarragona* (Tarragona, 1965). Les dades que figuren sense citació de procedència, provenen d'aquesta documentació.

(12) Suchet: *Mémoires...*, II, 256.

desbaratat les temptatives espanyoles de sorprendre l'escassa guarnició —2.500 homes— que li havia confiat: «...el general Bertoletti sabé animar l'esperit de la seva guarnició reduïda a dos batallons, el viutè de línia francès i el setè italià. Moltes vegades aquest general atacà i baté les forces enemigues que ocuparen Reus i s'acostaven a Tarragona. Es desentengué de les estratagemes ordides a fi de menarlo lluny i sorprendre la plaça en la seva absència. A la seva fermesa es degué el bon estat de la plaça i la suficiència de pertrets de boca» (13); i finalment, la resistència que oposà a lord Bentinck, l'any 1813, en el fracassat intent anglès d'apoderar-se de Tarragona, meresqué aquest comentari encomiàstic del mariscal: «Les divuit peces artilleres desembarcades i posades en bateria pels anglesos caigueren en poder del general Bertoletti, qui, en aquesta ocasió, per la seva fermesa de caràcter salvà la plaça que jo li havia confiat» (14).

Tots els generals-governadors feren els ulls grossos amb els atropells que els seus subordinats cometien contra la població. Potser la descarada participació d'alts caps militars en el repartiment de falses contribucions que s'embutxacaven, només es produí en temps de la gestió del baró de Bourgeois, però en tot el període de la dominació intrusa el saqueig dels pobles per escamots de soldats amb l'excusa de recaptar diners a compte de les contribucions, fou una constant. A Tarragona les guarnicions, escudant-se en el dret de conquesta, arrambaren amb tot allò que, per miracle, s'havia salvat del saqueig

(13) *Id.*, *ibid.*, II, 279.

(14) *Id.*, *ibid.*, II, 316.

a sang i a foc que seguí l'ocupació de la ciutat. Els oficials exigien una servitud vexatòria als propietaris de les cases on s'allotjaven, i quan els rellevaven els venien els mateixos objectes que els havien robat anteriorment (15).

L'equip administratiu de l'intendent d'Arlicourt. — L'intendent Víctor d'Arlicourt, «Écuyer de S.A.I. et R. Madame, Auditeur au Conseil d'État, Intendent Particulier de l'Armée d'Aragon», arribà a terres tarragonines amb Suchet el 2 de maig del 1811, però no dirigí la Intendència del districte fins el mes de juliol següent, així que l'intendent general Lacuée i l'Estat Major de l'exèrcit d'Aragó hagueren retornat a Saragossa, una vegada acabada la campanya de Tarragona.

Entre els funcionaris civils francesos que acompanyaren d'Arlicourt en la tasca d'ordenar l'administració del districte destaquem, per la importància dels càrrecs que ostentaren, l'administrador superior del «Domaine», Domènec Lériget, mort de malaltia poc després de la seva arribada; el «contrôleur» i administrador interí de la mateixa oficina Carles Mondori; el director de Duanes Gaspar Folley, amb anterioritat expulsat de la Duana de Barcelona «per malifetes contra el govern», i el seu adjunt, el «contrôleur» Carcasona; el tesorero de la Intendència, Baldiri Malègue, i l'interventor, el senyor Des Feux; i el cònsol de França a Tarragona en funcions de comandant de Marina, Llorenç Vignes.

(15) Anònim: *Sitio, asalto y saqueo de Tarragona en 1811* (Tarragona, 1911), 16.

La corrupció en què havien caigut diversos capitosts militars en temps del general-governador Bourgois, arrossegà un bon nombre de funcionaris civils, els quals intervingueren en inflacions d'estances d'hospitalitzats, entre altres una de 440 valorada en 30.000 duros; en incautacions arbitràries; en exaccions duplicades d'algunes contribucions de guerra; en la percepció illegal del dret de taula que s'obligà a pagar a l'Ajuntament de Reus.

Devem a l'afrancesat Pau Torroja la coneixença de les embrolles armades per aquests funcionaris, car en la tasca de desemascarar els culpables de tanta corrupció, formulà plects de càrrecs, es traslladà al quarter general de Suchet a València i, des d'allí, mantingué una nodrida correspondència amb els seus amics de Reus sobre l'afer, la qual, en part, s'ha conservat. Desplegant una enorme activitat, Torroja s'entrevistà una i altra vegada amb Suchet, amb l'intendent general Lacuée, amb el secretari del mariscal, Larreguy, amb Musnier i amb tots els capitosts de l'Estat Major de l'exèrcit d'Aragó. Segons conta ell mateix: «...després vaig presentar-li —a Suchet— el quadre de tot el que hem patit des del mes de setembre que sortí Musnier —de Reus— fins avui, i amb gestos de foc, vaig pintar les malifetes de Folley, Daguzan, Franquet, Malègue, Bourgeois i l'intendent, cada una particularment. Musnier va aconsellar-me que no ocultés res, i del mateix parer fou el general Mazuquelli. Animat d'aquesta manera, he explicat al mariscal els fets principals en un estil senzill i clar que, em sembla, complagué a S. E. De resultes de la gestió, S. E. va donar-nos, a Sabater i a mi, una nota de la proposició que fa a aquest comú, la qual ha donat lloc al viatge de Sabater a aqueixa vila...»

Direm de passada que, amb la proposta, Suchet s'obligava a empaperar els culpables si l'Ajuntament de Reus es comprometia a posar mensualment a Tarragona, a disposició de la Intendència, 600 quintars de farina o de blat, dels quals 400 anirien a càrrec de la Tresoreria imperial i 200 del propi Ajuntament de Reus, a compte de les contribucions. Malgrat que Torroja aconsellés als seus conciudadans que acceptessin les condicions de Suchet, perquè, deia, «deslliuraria Reus de tots els subjectes que ens han turmentat», aquestes foren objecte d'un regateig que començà amb una contraoferta reusenca de 100 quintars de blat mensuals.

Entretant, a mitjan març del 1812, Torroja anunciava des de València l'arribada imminent a Reus d'un intendent inspector facultat per suspendre tots els funcionaris culpables. Tanmateix, els esdeveniments no es precipitaren fins al mes d'abril. El dia 2 foren detinguts a València, on havien acudit convocats per Lacuée, el director de Duanes Folley, el «contrôleur» Carcasona i el tresorer Malègue. El 8, l'intendent Dumets, comissionat extraordinari encarregat de la investigació, era ja a Tarragona. El 30, es condemnà d'Arlincourt i Bourgeois a restituir 11.340 i 5.400 pessetes, respectivament, a l'Ajuntament de Reus. El 5 de maig, Torroja regressava al districte amb recomanacions de Suchet, Musnier i Larreguy pel comte Mathieu, governador militar de Catalunya.

A fi de comptes, només foren destituïts Folley i Malègue, car l'intendent d'Arlincourt, el comissari de policia Franquet i d'altres funcionaris de menys categoria aconseguiren, amb gran habilitat, salvar la situació. No cal dir que des d'aleshores els funcionaris perjudicats esdevingueren enemics irrecon-

ciliables de Torroja, sempre disposats a desprestigiar-lo. Lacuée ja l'havia advertit d'aquesta eventualitat si persistia en la seva tesitura: «M'ha dit —escriuria l'afrancesat reusenc als seus amics— que ell no hauria cursat la denúncia, perquè això era crear-se molts enemics».

En el fons, les rivalitats i desavinences entre l'administrador superior del «Domaine» i l'intendent restaven eficàcia a l'administració. Vegeu aquests exemples com a botó de mostra. D'Arlincourt es negava a admetre cap contracte expedit per l'oficina del «Domaine» si prèviament no l'havia aprovat la superioritat, i en qüestió d'arrendaments decidia sense consultar ningú, a fi de perjudicar els arrendataris del ram del «Domaine». En contrapartida, Torroja es valia de l'amistat que l'unia amb Lacuée per resoldre els afers administratius al marge de l'intendent, amb tot i que era el seu immediat superior (16).

A l'agost del 1812 s'instaurà el règim civil, i el sots-prefecte Gustau Delaage reemplaçà l'intendent d'Arlincourt. «...tindrem per sots-prefecte el Sr. Delaage, home despert i raonable que posarà remei a tot això, i, amb qui, espero, regnarà bona harmonia...», augurava Torroja; el qual aprofità la desaparició de l'escena política i administrativa d'un adversari tan poderós com l'intendent per atacar el «contrôleur» de la seva pròpia oficina Mondori, a qui no perdonava que li hagués retingut tres mensualitats vençudes quan es traslladà a València. L'acusà a l'administrador general del «Domaine» del departament de les Boques de l'Ebre d'apropiació furtiva de mobles embargats pel fisc, d'un jardí

(16) J. Mercader: *Santes Creus...*, 70 a 82.

que pertanyia a uns emigrats espanyols, dels béns d'una vídua, d'uns llibres valuosos consignats a la biblioteca pública i d'insubordinació a la seva pròpia persona. Mondori reaccionà feblement contra aquest feix de denúncies, car es limità a declarar-les falses i a insultar el denunciant. Despitat, deixà de freqüentar l'oficina del «Domaine», però així i tot, el febrer del 1813 encara constava en la nòmina de l'administració dels Béns Nacionals (17).

ELS AFRANCESATS ACTIUS MÉS DESTACATS

Tot fa creure que a les comarques tarragonines els afrancesats ideològics foren escassos. A Reus trobem un grup de «gent en la gran majoria de la classe mitjana que s'entusiasmava amb els principis de la Revolució francesa» (18). Tanmateix, no cal descartar la probabilitat que sota la carcassa ideològica palpités la realitat interessada, basada en la conveniència d'una aliança amb França que neutralitzés la competència mercantil anglesa. Sigui com sigui, una vegada acabada la guerra, els afrancesats reusencs engrossaren les files liberals, i d'entre ells sortí el grup dirigent local del trienni constitucional.

La figura més destacada del grup afrancesat de Reus fou el comerciant Pau Torroja. Allò que portem dit d'ell mostra el prestigi que tenia entre els més alts jerarques de l'exèrcit i de l'administració

(17) J. Mercader: *Santes Creus...*, 83.

(18) J. Vicens i Vives: *Industrials i Polítics* (Barcelona, 1958), 213.

francesos del regne d'Aragó; eventualitat que es recolzava en la gran devoció que sentia per l'emperador i el sistema napoleònic. Creia que el geni de Napoleó —artífex de la potència militar i de l'armònica organització administrativa de l'Imperi— lligat al gran avenç ideològic heretat de la Revolució, donarien el triomf final a aquells que lluitaven al costat dels francesos per implantar un nou règim a Espanya. Després de l'anexió de Catalunya a l'Imperi, la seva fe en la victòria l'impulsà a escriure al seu cosí Josep Guardià: «Internaré (el meu fill) al col·legi dels Esculapis, o bé el posaré a Sorese de França, per tal com asseguruen que hem de ser francesos».

No estem massa segurs de si els elogis que dedicà a Suchet eren sincers o fruit de la llegoteria. Després de tot, havia aconseguit fer-se amb un alt càrrec administratiu del districte, el d'administrador superior del «Domaine», amb un sou de 4.797 francs anuals (19), que si no era una bicoca, tampoc estava malament i valia la pena de conservar. Tanmateix, és encomiàstica la valerosa intervenció a favor dels seus conciutadans víctimes de la corrupció de les primeres autoritats franceses del districte, malgrat el perill que corria la seva pròpia sort en enfrontar-se amb uns personatges tan poderosos.

Seria interessant de conèixer el destí de Torroja una vegada expulsats els francesos de Catalunya, car és indubtable que si no emigrà hagué de suportar una persecució tant o més implacable que la dels seus companys afrancesats de Reus. Consta que en

(19) J. Mercader: *Santes Creus...*, 84.

una de les ràtzies del mes d'abril del 1813 contra Reus, Lacy n'apresà 200 i els envià a Cadis.

Un altre afrancesat que brillà a les comarques tarragonines en temps de l'administració Suchet, fou Josep Franquet. Fins a la implantació del règim civil regí la comissaria de policia i la corregidoria, i després d'haver-lo substituït en aquests llocs l'afrancesat barceloní Francesc Blasco, ocupà la «mairie» de Tarragona.

No hem pogut localitzar testimonis de l'actuació de Franquet. Sembla, però, al dir de Pau Torroja, que no degué ser massa ortodoxa: «Vull una nota general —escrivia a son cosí Josep Guardià— de tot el que ha cobrat en aqueixa vila el corregidor Franquet per drets de policia, car el mariscal està molt enfadat amb ell». Això sona com si la caixa secreta que manejava el comissari s'hagués nodrit de contribucions abusives, i qui sap si fins i tot el mariscal abrigava la sospita d'una malversació.

És molt probable que Franquet, a més de firmar-la, fos l'autor d'una curiosa circular impresa, destinada a les autoritats dels pobles del districte. És de febrer del 1812, és a dir, del moment més dolç de la dominació intrusa, i mostra de quina manera les autoritats es valien dels triomfs militars com a arma de propaganda. D'antuvi recordava que el darrer mes de novembre els caps de l'exèrcit espanyol a Catalunya havien assegurat la recuperació de Tarragona; la qual cosa no fou més que un engany per treure diners a la gent crèdula i tot seguit abandonar-la. Afegia que contra un exèrcit que després de rendir Tarragona havia arribat fins a Alacant aureolat per les esclatants victòries de Murvedre i València, poca cosa podia esperar-se d'aquells que no havien sabut defensar la primera fortalesa del Prin-

cipat malgrat tenir a la seva disposició tropes, queviures, diners i l'auxili d'un poderós exèrcit exterior. Després d'aquesta andanada efectista, afirmava que la força invencible de les armes franceses asseguraria la continuïtat del nou règim sota la protecció del govern francès «que no us abandonarà». En aquestes favorables condicions calia refer l'economia del país, i per això recomanava: «Vosaltres dediqueu-vos a treballar. Combateu la manca de blat amb la sembra de patates. Ara que és el temps, planteu-ne tantes com pogueu. Convoqueu juntes de pagesos i expliqueu-los que el patriotisme i l'interès particular de cada u exigeixen d'estendre el conreu de patates».

Una vegada en possessió del càrrec de comissari de policia —mitjan juliol del 1811—, Franquet es posà a organitzar una companyia de gendarmes de seixanta homes que reclutà amb preferència d'entre desertors de l'exèrcit espanyol, presidiaris i estrangers. El comandant Antoni Uriarte, equiparat al grau de capità de l'exèrcit francès, era un ex-sergent de les forces espanyoles, i els dos oficials a les seves ordres, Joaquim i Gaspar Verdaguer, fills d'una vídua de Vilafranca del Penedès a qui la Junta Superior del Principat havia segrestat els béns a causa de la seva condició d'afrancesada.

La companyia constituïa un cos policial que actuava a les ordres de Franquet. Ultra prestar serveis com el de pressionar els contribuents i servir de guia a les unitats de l'exèrcit, era l'encarregada de conservar l'ordre públic a Reus i, en especial, de contrarestar les accions dels «brigands» o activistes antifrancesos, cada vegada més descarats a partir de la primavera del 1812. Per exemple, a mitjan agost aparegueren proclames de l'exèrcit espanyol

fixades a les parets dels carrers de Reus, i Bertoletti confià al capità dels gendarmes la missió de pulsar els progressos que feia «el fanatisme a Reus, comprovar si és cert que s'han fixat proclames de l'enemic, i si s'han fet circular».

No hi ha indicis que Franquet tractés de moderar el capteniment de la gendarmeria, que fou un turment constant per a la població a causa de tenir carta blanca i protecció segura del general-governador. Si l'Ajuntament de Reus denunciava els gendarmes com autors de saqueigs, robatoris i insults als veïns, Bertoletti responia amb el més absolut cinisme que calien proves per justificar la denúncia, i tot quedava igual.

Altres afrancesats intervingueren en l'administració intrusa del districte, per bé que no aconseguiren destacar com els dos esmentats. Sobresurten el tortosí Francesc Vergés, alcalde major del corregiment; el reusenc Jaume Pastoret, comissari de policia interí que ostentà el càrrec des de l'arribada de Suchet a Reus fins a unes setmanes després de la caiguda de Tarragona, que passà a mans de Franquet, i el successor d'aquest, Francesc Blasco, un antic comissari de policia barceloní encimbellat pel mèrit de ser gendre de l'afrancesat Ramon Casanova, creador de la policia de Barcelona el 1808.

ELS COL·LABORADORS COACCIONATS

Una de les primeres mesures de Suchet en arribar a Reus fou la de constituir una Junta Corregimental que substituís l'antiga, addicta a les autori-

tats espanyoles. Amb aquest propòsit, el 5 de maig del 1811 remeté una circular als ajuntaments de la comarca tarragonina amb l'ordre que el proper dia ro deleguessin un dels seus membres a Reus per tal de participar en l'assemblea que havia d'elegir la nova Junta. No sabem quants delegats hi assistiren, però el fet és que de l'assemblea sortí una Junta molt representativa —almenys en aparença— a jutjar pel prestigi dels membres elegits i la importància dels pobles que representaven. Vegem-ho: Josep Galvà i Maurici Soler, de Reus; Jaume Montserrat, de Montbrió; Baptista Andreu, d'Alcover; Andreu Fortuny, de la Selva del Camp; Miquel Vidiella, de Mont-roig; Agustí Vernils, de Cambrils; Joaquim Homdedeu, de Riudecanyes; Baptista Cavallé, de Poboleda; Joan Gatell, d'Altafulla; Francesc Balcells, del Pla; Antoni Morell, de Riudoms; Josep M.ª Beltran, de Vila-seca; Isidre Dalmau, de Vinyols; Manuel Grau, de Maspujols; Gabriel Pedrol, d'Alforja; i Albert Güell, de Valls. Intèrpret, Josep de Miró, de Reus, i secretaris Pere Grau i Antoni Ferrater, els dos també de Reus.

Desconeixem la vida i miracles d'aquesta Junta, constituïda tan ràpidament. És molt probable que no arribés a reunir-se mai, almenys amb la majoria dels seus membres, i presumim que no passaria de ser una mena de Junta fantasmagòrica, incapaç de prestar suport efectius als militars i a l'administració intrusa en la instauració del nou ordre. No hi ha dubte que els secretaris, l'intèrpret i potser algun membre eren afrancesats, i hem de creure que com a tals maldaren per complaure els capitosts francesos, però costa d'imaginar que ex-membres de la Junta Corregimental revolucionària creada el 1808, cansats de lluitar per la causa antifrancesa en llocs

de responsabilitat, com Gabriel Pedrol, Francesc Balcells i Joaquim Homdedeu, consentissin de col·laborar amb Suchet, de grat. Per això, opinem que ells i d'altres formaren part de la Junta coaccionats o bé sense consultar-los prèviament.

L'Ajuntament tarragoní. — Per tal de posar novament en marxa la vida de la ciutat, paralizada de resultes del setge i assalt del 30 de juny del 1811, l'11 de juliol el governador interí, general Ficatier, reuní les persones més representatives que havien romàs a Tarragona i els demanà una llista d'aquells qui, a llur juí, fossin capacitats per a regir el municipi. Amb la llista al seu poder, al cap d'unes hores decidí de nomenar regidors primer i segon els canonges Josep Boni i Ignasi Ribes, i regidor tercer el metge Jaume Parcet.

La tasca confiada a aquesta gestora municipal es reduí a desenrunar la ciutat i contribuir en l'organització del sistema de contribucions: el regidor primer havia de confeccionar un padró de persones i un altre d'allotjaments disponibles; el segon, ocupar-se de la policia exterior; i el tercer, de la policia interior i neteja de la ciutat.

A l'agost la gestora cessà, a fi d'obrir pas a un consistori de set regidors: l'impressor Miquel Puigrubí, el propietari Tomàs Dolça, els comerciants Ramon Alegre, Francesc Martí, Josep Antoni Monravà i Marc Antoni Clavell i l'ex-funcionari Ignasi Guàrdies de Pando. El notari Salvi Fàbregues intervingué com a secretari (20). La gestió del nou Ajun-

(20) Arxiu Històric Municipal de Tarragona. Llibre d'actes municipal del 1814. Doc. 82 del 18/XI.

tament fou curta, car el mes d'abril del 1812 el substituï la «mairie» que presidí Franquet.

Podem assegurar que cap d'aquests homes no fou un afrancesat ideològic ni, gosem dir, un oportunista. Tots havien format part d'òrgans de govern locals o corregimentals revolucionaris creats el 1808, especialment per a organitzar la lluita contra els francesos: Josep Antoni Monravà, de la Junta de Govern i de la Comissió de Fortificació i Defensa del primer òrgan revolucionari de les comarques tarraconines, la Junta Corregimental; Ignasi Gutiérrez de Pando, de les comissions de Vigilància, de Fortificació i Defensa i Proveïments; i Francesc Martí, de la de Fortificació i Defensa de l'esmentada Junta; Salvi Fàbregues havia estat membre d'una Comissió Especial d'Arbitris local i, finalment, Miguel Puigrubí havia posat la seva empremta al servei de la Junta Superior del Principat i de la Corregimental.

En principi, aquests antecedents ja avalen una eventual col·laboració obligada; però tenim la prova que els regidors esmentats acceptaren el càrrec coaccionats en el fet que els implacables depuradors del 1814 es limitessin a inhabilitar-los a perpetuïtat per a l'exercici de càrrecs públics. Si encara hi hagués algun dubte, queden les vagues acusacions formulades en els expedients de depuració instruïts per l'Ajuntament liberal del 1814. Hi abunda la retòrica, les queixes dels ciutadans anònims, però no hi ha ni una sola denúncia explícita. Tot el text està redactat en el mateix to que aquest fragment: «...en atenció a les notícies que acaba de rebre aquest Ajuntament de diversos veïns i ciutadans lleials, de la depravada conducta que observaren els regidors i altres funcionaris posats pels francesos, segons han comunicat alguns particulars que s'exclamen agra-

ment de la cruel aspror i duresa de tracte que foren objecte per part dels expressats regidors en el temps infeliç que els enemics ocuparen la ciutat, quan ells reclamaven la cosa més sagrada de les seves propietats; altres es queixen de l'inhumà menyspreu amb què els tractaren quan en la impossibilitat de pagar les contribucions, sanglotaven clamant per un lenitiu a les seves penes; no pocs es queixen de la perversitat dels expressats regidors i alguns altres funcionaris que investigaven i molestaven, com agents del govern intrús que eren, els addictes de la bona causa i els pusillànims vacillants, a fi de reduir-los al mateix servei infame que ells tan vergonyosament prestaven; altres, per la insuportable presència d'aquells deslleials descarats que, amb afrenta a la Pàtria que els donà el ser i que els havia sostingut, es llagotejaven de viure entre els seus enemics i passaven dies serens entre festins i presents, i es refocilaven mentre una gran part dels fidels compatriotes gemegava a les seves llars la duresa del tiranici-di...» (21).

A consciència ningú no podia tirar-los en cara una actitud clarament condemnable. Per això, el doctor Parcet replicava a aquells que sostenien que pel sol fet d'haver col·laborat amb l'enemic mereixia un càstig: «No és cap delictes haver estat regidor, perquè a més de ser legal segons les lleis que llavors regien, no consta que fes mal ús del càrrec, ans al contrari vaig exercitar la caritat assistint els malalts i nafrats després de l'esgarrifosa entrada dels enemics a la ciutat» (22). No podem negar que l'auto-

(21) A.M.T. Llibre d'actes 1814. Acta del 14 de gener.

(22) A.M.T. Llibre d'actes 1815. Cartera, doc. del 23/II.

defensa del doctor Parcet és feble, però els regidors demostraren amb exemples concrets la utilitat de les seves intervencions: aconseguiren rebaixar les contribucions en queviures reclamades als pobles del corregiment a un terç, a la meitat i en alguns casos a la totalitat; obtingueren la llibertat d'alguns contribuents acusats de negar-se a pagar els impostos, abans de tres setmanes; tragueren del cap del governador la idea d'incendiar Torredembarra, i en altres ocasions la de multar col·lectivament pobles morosos de pagar les contribucions. A Tarragona —deien textualment— «alimentaren i s'ocuparen dels malalts de l'hospital de la caritat; activaren la restitució dels béns als emigrats que retornaven; assoliren anul·lar una contribució de racions de més de setanta duros diaris, tot just decretada; obtingueren a costa de molts precés, diligències i fatigues, l'exempció de la contribució de guerra o de dret de conquesta; deslliuraren el poble de satisfer la part corresponent dels primer i tercer terços del dret de campanes; aconseguiren del govern francès, quan demanà farratge dels cavalls, que fos respectada la collita de grans dels propietaris tarragonins; exposaren amb tanta vivacitat i realisme a les primeres autoritats franceses la penúria que passava la ciutat, a fi d'eximir-la de pagar el dret de taula a l'intendent i al comissari d'armes, que aquesta vexació cessà i els tarragonins s'estalviaren sumes molt crescudes; a causa de la seva intervenció no es confiscaren els béns dels emigrats, i llurs productes es destinaren a reparar les cases dels absents i el molí de la marina» (23). Remarca-

(23) Arxiu Capitular Tarragona. Armari D, IV. Lligall Doc. Diversos de la Guerra de la Independència.

ven que el més absolut desinterès havia guiat el seu comportament i, en conseqüència, sempre havien rebutjat fins el present més insignificant, malgrat les insistents ofertes de les persones agraïdes. «La satisfacció que sentien quan podien afavorir els seus germans els compensava sobrerament» (24).

LA PRESSIÓ FISCAL

Impostos ordinaris. — Des de l'arribada de Suchet a Reus fins a l'ocupació de Tarragona —2 de maig a 28 de juny de 1811— continuaren en vigor a tot el territori del Corregiment ocupat pels francesos els tributs establerts per les autoritats espanyoles, els quals bàsicament eren el cadastre simple i doble i la capitació. Tanmateix, l'ordre signada per l'intendent general Lacuée a Reus el 3 de maig, que posava en vigor aquesta mesura fiscal, no preveia la manera de fer arribar a mans de la Intendència altres recaptacions que les de Reus. Per consegüent, quan la permanència dels francesos a la comarca semblà assegurada, d'Arlincourt, que signava els documents com a intendent provisional del Corregiment, hagué de preveure aquesta contingència, cosa que féu el 18 de juny per mitjà d'un decret que deia: «Tots els pobles que integren el Corregiment estan obligats a satisfer la contribució ordinària anomenada Reial Cadastre... Com abans, la recaptació anirà a càrrec dels justícies i ajuntaments de cada poble i de llurs col-

(24) *Ibid.*

lectors, amb la sola diferència que hauran de conduir a aqueixa vila de Reus cada deu dies les partides de cabals que recullin, a fi de posar-les a disposició de l'intendent general...».

Impostos extraordinaris. — Tanmateix, amb el que donaven de si els impostos ordinaris no n'hi havia prou, a causa de les instruccions del príncep de Wagram del 8 de febrer del 1810, que constrenyien Suchet a haver d'alimentar l'exèrcit d'Aragó amb els recursos de la terra. Com posava en relleu el general en cap en un dels seus decrets, la subsistència de l'exèrcit tenia primacia: «Si és important —deia— conservar els recursos del país per tal d'assegurar els mitjans de vida dels seus habitants, no ho és menys procurar a tota costa l'aprovisionament de l'exèrcit»; però allí on interpreta més cabdalment el precepte napoleònic «La Guerra ha de nodrir la Guerra», és en una màxima que podem llegir a les seves *Mémoires*: «L'art de vèncer no existeix si no s'assegura la subsistència de les tropes» (25).

Doncs bé, malgrat que la Intendència garantia el consum de blat i altres pertrets de boca primordials a l'exèrcit de 20.000 homes que assetjà Tarragona, calgué exprémer la població de la zona ocupada del Corregiment en diners, queviures, roba, sabates i altres articles indispensables pels soldats. El nombre d'ordres i decrets expedits per Suchet, Lacuée o subordinats seus, estrenyent les clavilles a la soferta població, mostra l'abast de les demandes dels invasors. Heu-ne ací uns quants:

(25) II, 276.

Ordre del 3 de maig. — Obligà a lliurar 35.000 racions de vi i aiguardent, de les quals 7.448, valorades en 18.912 «quartos», anaren a càrrec de Reus, i la resta dels pobles de la comarca.

Decret del 7 de maig. — Establí una contribució diària de 1.500 pessetes a cura de Reus, destinada a mantenir la guarnició permanent de la vila, al mateix temps que exigia un nombre indeterminat de racions de pa, vi i aiguardent, al preu establert per la Intendència.

Decret del 24 de maig. — Ordenà un repartiment de 25.000 parells de sabates entre els pobles ocupats del Corregiment.

Decret del 2 de juny. — En un termini de 15 dies obligava a lliurar al Corregiment 1.250 parells de botes per a l'ús dels húsars i dragons.

Decret del 7 de juny. — Fixà el preu dels articles requisats o lliurats a compte de les contribucions.

Ordre del 29 de juny, signada pel comissari de guerra Boissinin. — Encarregava a la Junta Corregimental la requisita de 300 llençols, 300 cobrellits, 200 matalassos i 600 llits.

Una vegada acabada favorablement l'operació de Tarragona, es regularitzà el sistema de tributació extraordinari, de manera que les contribucions quedaren reduïdes a tres: la del «Dret de Guerra o de Conquesta», la del «Dret de Campanes» i la de «Racions». Anem a veure en què consistien.

Dret de Guerra. — L'import total a repartir entre tot el Corregiment es fixà en 800.000 duros, pagadors en terços. Era una quantitat superior al conjunt d'impostos ordinaris i extraordinaris decretats per la Junta Superior del Principat en tres anys. En principi es taxà la vila de Reus en 134.006 duros,

però Suchet acabà per rebaixar-la fins a 80.000. La ciutat de Tarragona, després de moltes súplices, fou exonerada de pagar aquest impost.

Dret de Campanes. — Segons una antiga tradició, encara en vigor, les viles o ciutats reduïdes per les armes, havien de pagar una contribució destinada a les unitats d'artilleria de setge que les compensés de no haver pogut participar en l'operació de saqueig. Simbòlicament el tribut equivalia a la valor de les campanes de la vila o ciutat conquerida.

A Tarragona el «Dret de Campanes» s'estipulà en 12.000 duros, però la població que restà a la ciutat fou tan escassa que no hi hagué manera de treure-li una suma tan crescuda. Amb molts esforços i amenaces, amb prou feines si pagà una part del segon terç. En aquesta situació, les autoritats intruses, disposades a no perdre ni un sol cèntim, carregaren el tribut a la vila de Reus, al mateix temps que reconegueren l'obligació de Tarragona a reintegrar-li totes les quantitats pagades, una vegada normalitzada la vida a la ciutat.

Contribució de racions. — El 10 d'agost del 1811, Suchet, des de Saragossa, implantà als corregiments de Tarragona i Vilafranca una contribució de 10.000 racions diàries de pa, sal, carn, llegums i palla. Seguidament, i a conseqüència d'aquesta ordre, el corregidor i comissari de policia Franquet, el dia 13, comunicà als ajuntaments de la seva jurisdicció: «S'han repartit les racions de pa, carn, vi, llegums, palla i ordi que el Corregiment ha de lliurar diàriament. Aquest Ajuntament haurà de remetre la quantitat que se li assenyala, per quinzenes anticipades, a partir del dia primer del mes en curs, i si en rebre aquesta ordre ja ha vençut la segona quinzena, remetrà els trenta dies complets. Es posaran apre-

mis militars als municipis morosos, per bé que, espero, no caldrà arribar a un extrem tan perjudicial pels contribuents. Les racions podran computar-se en diner, a raó de 5 rals de billó els tres articles; en aquest cas, els cabals es dipositaran en poder del cavaller intendent, i si el tribut es paga en espècie es lliurarà al comissari de guerra Boissonnin». La pròpia ordre feia saber la mesura de cada racció: la de carn, 9 unces; la de llegums, 4; la d'ordi, un quart; la de palla, mitja arroba, i la de vi, mig porró.

Tarragona també es deslliurà de pagar aquesta contribució, tot i que en principi se li assignaren més de 70 duros diaris.

Drets de Duana. — Així que Suchet arribà a Reus, ordenà l'exercici d'un rigorós control sobre els comestibles en poder dels comerciants. Uns foren intervinguts i immobilitzats, altres obligats a tributar en cas d'extracció.

Aquesta tasca fiscalitzadora pertanyia a la Direcció de Duana que aspirava a vigilar el comerç interior del districte i les importacions i exportacions verificades per mar o per terra. Per tal d'assolir aquest propòsit, subjectà la circulació de mercaderies a l'ús de guies que expedia una vegada pagats els drets de Duana. En les operacions comercials marítimes, els patrons o capitans de les naus havien de presentar a la Direcció un manifest d'embarcament avalat per un comerciant que respongués del dret de Duana. Quedaven exempts de tributar, però no de circular sense guia, el blat i les farines.

Les mercaderies que transitaven sense aquests requisits es consideraven com a contraband i confiscades si els guàrdies de la Direcció o qualsevol altre agent de l'autoritat les interceptava.

El fet que Reus fos el segon centre comercial de Catalunya dona relleu a la tibantor de relacions entre els capitosts de l'administració Suchet —en especial l'intendent d'Arlincourt— i els comerciants reusencs, que suscità l'afer que podríem anomenar dels productes colonials. Començà amb el decret del 29 de juny del 1811 que obligava a declarar-los tots en un terme de tres dies, sota pena de confiscació. Uns dies després, la Direcció de Duana anunciava que els productes colonials declarats havien de tributar sobre la base del 25 per 100 de llur valor. Sembla que aleshores hi hagué una protecta colectiva dels comerciants que estimaren el tribut excessiu. No ho sabem segur, però el cas és que el 13 d'octubre el director de la Duana, Folley, els concedí una moratòria de vint-i-quatre hores per liquidar el deute, a la qual contestaren sollicitant una rebaixa de la quota fixada per l'Administració. Una intervenció de l'intendent a fi d'arranjar les diferències no donà resultat, però, per causes que ens són desconegudes, el conflicte quedà en un punt mort.

Tanmateix, es tornà a remoure, el primer de març del 1812. Aquesta vegada l'intendent, més decidit, convocà a Tarragona, a la Direcció de la Duana, 87 comerciants de Reus, dels quals només acudiren 62, que excusaren la resta —19 per absència, 2 per estatges dels francesos de Tortosa, 3 per malaltia i 1 per defunció—. Quan els tingué reunits, els obligà a signar tres lletres de canvi, a trenta, seixanta i noranta dies, d'un import equivalent al de l'aranzel impagat dels productes colonials i, en acomiadar-los, els amenaçà amb ficar-los a la presó i confiscar-los els béns si no feien efectives les lletres al venciment.

L'amenaça era forta, però com que la primera lle-

tra no vencia fins al cap de trenta dies, els atribolats comerciants decidiren de guanyar temps amb la presentació d'un recurs al mariscal Suchet contra les pretensions de l'intendent i el director de Duana. En ell, li recordaven la gran ajuda que Reus havia proporcionat a l'exèrcit d'Aragó i la circumstància de ser l'únic poble del Corregiment que havia liquidat totalment la contribució extraordinària del «Dret de Guerra». Afirmaven que de cap manera no podien satisfer la suma que pretenia l'intendent, perquè el passat mes de novembre les tropes espanyoles havien saquejat els magatzems, i finalment proposaven de pagar el 6 per 100 del valor dels colonials declarats a fi de juny del 1812, o el 12 per 100 dels que tenien en el moment de presentar el recurs.

Entretant esclatà la crisi ja esmentada a resultes de les denúncies presentades per Torroja, i l'afer de les lletres no prosperà; però, el mes de maig, recent incorporat el Corregiment de Tarragona al Departament del Segre, el nou administrador de Duanes, Drouet, insistí en la conveniència de fer efectives les canvials acceptades. Es veu que tampoc no obtingué resultat positiu, perquè el 22 d'agost encara recordava a l'Ajuntament de Reus que el debatut aranzel sobre els articles colonials no havia estat modificat.

No hem pogut esbrinar com acabà aquest llarg afer, però sembla que l'actitud de l'equip administratiu del règim civil se suavitzà i és possible que, a la fi, les dues parts arribessin a un acord satisfactori.

Una de les tasques que competia a la Direcció de Duanes, a part de les esmentades, era la d'encantar mercaderies apressades per vaixells «armats en

cors per ordre de S. E. el general en cap». Per bé que en el transcurs de les nostres recerques només hàgim pogut localitzar el nom d'un corsari, el capità Francesc Blanc, que conduïa el vaixell francès «Vengeance», és segur que Suchet expedí més d'una patent de cors. També podem conjecturar que la màxima activitat corsària coincidí amb els mesos d'estiu del 1812, si és correcte relacionar aquesta activitat amb la del nombre de subhastes públiques d'articles apressats, d'entre els quals destaquem bales de cotó, teixits, sucre, cacau, quina.

Drets de policia. — La Comissaria de Policia es nodria del producte de les cartes de seguretat —una mena de carnet d'identitat obligatori—, de l'arbitri d'un sou carregat a cada lliura de carn despatxada, d'un impost que afectava les botigues, revenedors, cafès i tavernes, i de les multes. La comissaria principal del districte, establerta a Tarragona —a la casa dels Castellarnau, al carrer dels Cavallers— percebia una part dels ingressos de les subalternes de Reus i Valls.

Les següents dades serviran per tenir una noció dels ingressos que tingué la comissaria de Reus: del 5 d'agost del 1811 al 23 de juliol del 1812, el sou per lliura de carn venuda produí 19.367 pessetes. El 30 de juny del 1813 els rebuts signats pel comissari en poder de l'Ajuntament pujaven 33.280 pessetes, i quinze dies més tard diposità a la comissaria de Tarragona 7.500 pessetes més. Per arrodonir els comptes, caldria afegir les quantitats lliurades directament al comissari Franquet, sense rebut, entre les quals hi havia el producte de l'impost posat a les botigues, cafès, tavernes i revenedors.

Assistència obligatòria als hospitals militars. — Els hospitals militars francesos no estaven millor assortits que els espanyols. La Sanitat, condemnada a improvisar, confiava sortir del pas amb els llits, medicaments i roba segrestats a la població civil, quan les circumstàncies la posaven a prova. Era el procediment usual en els exèrcits de campanya de l'època, dotats de transports insuficients per traslladar el material sanitari més indispensable.

La mediocre organització de la Sanitat francesa es posà de manifest en el transcurs del setge de Tarragona i en els mesos següents. La penúria de llits en els hospitals militars instal·lats a Reus fou completa, malgrat haver forçat els pobles del Corregiment a contribuir amb 300 llençols, 300 cobrellits, 200 matalassos i 600 llits, i a la vila de Reus amb 1.000 llençols. Finides les operacions militars de Tarragona, l'aglomeració d'hospitalitzats augmentà considerablement amb els malalts i ferits civils i militars arribats de la ciutat en ruïnes. La manca d'higiene, d'alimentació suficient i d'assistència mèdica feren estralls. «Es moren (els hospitalitzats) miserablement, per la insalubritat», exclamava el membre de la Junta Corregimental afrancesada, Joan Gatell, el primer d'agost, mentre treballava amb els seus companys en el trasllat de desvalguts a Tortosa.

El 22 d'octubre de 1811, uns tres mesos després d'haver-se instal·lat a Reus, els hospitals militars es mudaren a Tarragona. Doncs bé, en aquest breu espai de temps es forçà la població del Corregiment, i molt especialment la de Reus, a equipar-los amb 1.215 matalassos, 3.990 llençols i cobrellits, 497 coixins, 638 camises, 65 flassades i 516 màrfegues.

A Tarragona, la indigència dels pobres hospitalitzats continuà, sense que aconseguissin de palliar-

la les aportacions de la població civil. Hem pogut constatar que en el transcurs de l'any 1812 no passà un mes sense que l'intendent sollicités una o dues vegades a l'Ajuntament de Reus medicaments, car, deia, «els hospitals estan completament exhausts de medecines».

L'ADMINISTRACIÓ DELS BÉNS NACIONALS («DOMAINE»)

El mes de juny del 1811, el primer administrador del «Domaine», Domènec Lériget, feia saber a la Junta Corregimental instal·lada a Reus, que eren béns nacionals: 1er. Els segrestats nominativament per decret imperial als pertorbadors més destacats de la tranquil·litat pública. 2on. Els que pertanyien a emigrats des que «la major part de la nació espanyola jurà al seu legítim rei D. Josep Napoleó». 3er. Els de les comunitats religioses no salvaguardats expressament per decrets imperials.

Continuava el report, que per cert no porta data, amb l'ordre de segrestar, en un termini de vint-i-quatre hores, tots els béns de persones físiques i jurídiques —incloses rendes, censos, deutes, etc.— en situació d'incorporació al «Domaine». Una vegada realitzada aquesta operació, afegia, les autoritats locals remetran a l'administració un cens de tots els béns nacionals del Municipi i s'ocuparà de recollir les collites que en formessin part o de vendre els fruits a la mateixa planta. I acabava: «...l'amor al bé públic triomfa sempre dels obstacles. Tanmateix cal que els alcaldes, regidors i funcionaris municipals participin en la tasca convençuts que una

vegada realitzat aquest primer acte administratiu, els que seguiran resultaran fàcils». Com veurem, malgrat aquest auguri favorable, la tasca de l'administració del «Domaine» no fou ni fàcil ni eficaç.

El considerable nombre de béns que caigueren a mans del «Domaine» dificultà la seva administració, principalment perquè mai no obtingué de les autoritats locals informes concrets sobre les pertinències dels emigrats o religiosos. Amb informacions confuses es pretenia d'alleujar els pagesos de pagar onerosos drets: delmes, censos, tasques, primícies, arrendaments, etc., i ni les amenaces més severes no eren suficients per treure l'aigua clara de quins eren en realitat els béns que s'havien integrat al «Domaine».

Per a reduir els efectes de l'esquerpa actitud de la pagesia, els francesos resolgueren d'arrendar els drets al millor postor i desplegar una política d'atracció amb els emigrats, assegurant-los que si es restituïen a la llar els serien retornats els béns. D'antuvi, aquesta promesa, pregonada a tot el districte el 29 de juliol del 1811, havia de caducar el proper primer de setembre, però a continuació es prorrogà fins al març del 1812, i de fet les autoritats intruses la mantingueren sempre. El ric propietari Pau Miró i Sabater, refugiat a Mallorca, tornà a casa la primera quinzena de juny del 1812 i recobrà totes les propietats.

Al capdavant s'arrendaren béns a particulars, ajuntaments i, fins i tot, a algunes comunitats religioses. És possible que s'hauria notat una millora en el rendiments dels béns segrestats si el «Domaine» hagués expedit tots els contractes d'arrendament, però n'hi hagué de legalitzats pel governador militar, per l'intendent, pel regidor degà del poble.

la les aportacions de la població civil. Hem pogut constatar que en el transcurs de l'any 1812 no passà un mes sense que l'intendent sollicités una o dues vegades a l'Ajuntament de Reus medicaments, car, deia, «els hospitals estan completament exhausts de medecines».

L'ADMINISTRACIÓ DELS BÉNS NACIONALS («DOMAINE»)

El mes de juny del 1811, el primer administrador del «Domaine», Domènec Lériget, feia saber a la Junta Corregimental instal·lada a Reus, que eren béns nacionals: 1er. Els segrestats nominativament per decret imperial als pertorbadors més destacats de la tranquil·litat pública. 2on. Els que pertanyien a emigrats des que «la major part de la nació espanyola jurà al seu legítim rei D. Josep Napoleó». 3er. Els de les comunitats religioses no salvaguardats expressament per decrets imperials.

Continuava el report, que per cert no porta data, amb l'ordre de segrestar, en un termini de vint-i-quatre hores, tots els béns de persones físiques i jurídiques —incloses rendes, censos, deutes, etc.— en situació d'incorporació al «Domaine». Una vegada realitzada aquesta operació, afegia, les autoritats locals remetran a l'administració un cens de tots els béns nacionals del Municipi i s'ocuparà de recollir les collites que en formessin part o de vendre els fruits a la mateixa planta. I acabava: «...l'amor al bé públic triomfa sempre dels obstacles. Tanmateix cal que els alcaldes, regidors i funcionaris municipals participin en la tasca convençuts que una

vegada realitzat aquest primer acte administratiu, els que seguiran resultaran fàcils». Com veurem, malgrat aquest auguri favorable, la tasca de l'administració del «Domaine» no fou ni fàcil ni eficaç.

El considerable nombre de béns que caigueren a mans del «Domaine» dificultà la seva administració, principalment perquè mai no obtingué de les autoritats locals informes concrets sobre les pertinences dels emigrats o religiosos. Amb informacions confuses es pretenia d'alleujar els pagesos de pagar onerosos drets: delmes, censos, tasques, primícies, arrendaments, etc., i ni les amenaces més severes no eren suficients per treure l'aigua clara de quins eren en realitat els béns que s'havien integrat al «Domaine».

Per a reduir els efectes de l'esquerpa actitud de la pagesia, els francesos resolgueren d'arrendar els drets al millor postor i desplegar una política d'atracció amb els emigrats, assegurant-los que si es restituïen a la llar els serien retornats els béns. D'antuvi, aquesta promesa, pregonada a tot el districte el 29 de juliol del 1811, havia de caducar el proper primer de setembre, però a continuació es prorrogà fins al març del 1812, i de fet les autoritats intruses la mantingueren sempre. El ric propietari Pau Miró i Sabater, refugiat a Mallorca, tornà a casa la primera quinzena de juny del 1812 i recobrà totes les propietats.

Al capdavant s'arrendaren béns a particulars, ajuntaments i, fins i tot, a algunes comunitats religioses. És possible que s'hauria notat una millora en el rendiments dels béns segrestats si el «Domaine» hagués expedit tots els contractes d'arrendament, però n'hi hagué de legalitzats pel governador militar, per l'intendent, pel regidor degà del poble.

Altrament, no sempre s'observaren les formalitats protocolàries en la seva redacció i àdhuc se n'establiren de verbals (26).

A tots aquests imponderables que obstaculitzaven el funcionament regular de l'administració dels béns nacionals, cal afegir que bona part de les terres confiscades deixaren d'ésser conreades, a causa de la manca de braços, sempre en augment a tots els pobles, i a la temor dels pagesos a les represàlies dels soldats espanyols si treballaven en profit del govern intrús.

L'ESGLÉSIA DE TARRAGONA I LES AUTORITATS INTRUSES

Quan la sort de Tarragona ja estava decidida, el capítol de canonges es negà a embarcar les joies i objectes de valor que encara restaven a la catedral, tal com li proposava la Junta Superior —25 de juny de 1811—, perquè «en el supòsit que l'enemic entrés, si no trobava plata profanaria el més sagrat de la religió. Per altra part, persuadit que en una església com la catedral de Tarragona no podia mancar-li un tresor, creuria que l'havien amagat, eventualitat que proporcionaria molts maldecaps als capitulars» (27).

(26) Sobre l'organització del «Domaine» a les comarques tarragoneses, v. J. Mercader: *Santes Creus...*, 77-84.

(27) Arxiu Catedral Tarragona. Actes capitulars 1811-1813. 25-6-1811.

Amb anterioritat a aquesta resolució, el capítol havia acordat de mantenir una representació a la ciutat que garantís la continuïtat del culte i salvaguardés els interessos temporals de l'Església. El lliurament de la plata i les joies venia a ser el preu que oferia per la seguretat dels canonges disposats a quedar-se: Ignasi Ribes, Pere Huyà, Josep Rocamora, Bernadí Llopis, l'ardiaca de Vila-seca Pere Enric i l'infermer Josep A. Font.

Els dos darrers tingueren la dissort de caure assassinats en el saqueig que seguí la violenta ocupació de la ciutat, i els altres quatre eren d'edat avançada, refractaris al sistema polític i social que tractarien d'imposar els francesos, amb els quals inexorablement havien de col·laborar en el compliment de la seva missió. De fet, la col·laboració fou a precari, amb una clara distinció entre uns vencedors que ordenaven i uns vençuts que obeïen.

En aquestes condicions no calia pensar en el diàleg a l'hora de reduir diferències en els punts de vista respectius i, per consegüent, els problemes polític-religiosos i fiscals que es plantejaren foren solucionats per decret o per un acte autoritari dels omnipotents funcionaris i militars del govern intrús al Corregiment.

Problemes político-religiosos. — Restablerta la calma a Tarragona, Suchet obrí de nou els temples al culte i tractà de captar les més altes jerarquies eclesiàstiques, car és evident que la reincorporació de l'arquebisbe a l'arxidiòcesi i la de la majoria dels capitulars a la Catedral donaria un gran prestigi a la seva gestió de governant.

El primer pas d'aquesta política consistí en remetre als eclesiàstics absents unes circulars signa-

des pels canonges residents, a fi de fer-los saber que si es reintegraven a la seva residència habitual en un terme de quinze dies els serien respectats els béns. A més a més, a l'arquebisbe se li demanà que nomenés un vicari general o un delegat amb facultats per actuar com a tal (28).

Sis dies després —10 de juliol de 1811— el governador Musnier, fidel a la política de captació del mariscal, decretà la devolució dels béns als canonges residents, i els comunicà que la integració de l'arquebisbe a l'arxidiòcesi li suposaria la devolució dels béns, la no ingerència de l'Administració en els afers religiosos i el respecte a la seva persona. Els exhortà a trametre aquesta generosa oferta del mariscal a l'interessat, amb l'advertiment que si romania a l'exili, a més de confiscar els béns de la Mensa episcopal, seria tinguda la Seu per vacant.

A mitjans d'agost, Musnier interpretà el mutisme de l'arquebisbe com una negativa a acceptar l'ofertament de Suchet, i requerí els capitulars que consideressin la Seu vacant i es fessin càrrec de l'administració interina de la diòcesi mentre decidien el nomenament d'un vicari general. Tanmateix, malgrat la pretensió de Suchet, ¿era legal de tenir la Seu per vacant? Els canonges residents feren d'aquesta pregunta una qüestió de consciència i decidiren de sotmetre el problema a l'arbitratge del bisbe de Vic i al capítol de Ciutadella (29).

Si els canonges creien que el remei dels seus mals havia de venir de fora, anaven errats, car no hi ha indicis que les autoritats eclesiàstiques con-

(28) A.C.T. Copiador de lletres, 1811-1812. 4 juliol 1811.

(29) A.C.T. Copiador de lletres, 1811-1812. 20 agost de 1811.

sultades es dignessin donar el seu parer. Tanmateix, és probable que la combina de les consultes l'haguessin ordida per guanyar temps, amb l'íntima esperança que Suchet perdés interès per la qüestió; però mentre Musnier conservà el càrrec de governador, no deixà de constrènyer-los. Neguitosos, potser perquè la paciència del governador s'acabava, el 2 de setembre escrivien a l'arquebisbe: «Cal afegir, per inclinar més el cor piadós de V.S.I., que el vicari general està absent de l'arquebisbat i ningú no sap on para; per la qual cosa tothom acut a nosaltres en recerca de remei a les seves necessitats. Confiem que V.I.S., imbuït d'aquestes raons, consentirà a donar al capítol les facultats que demanem i afegirà aquest nou motiu als molts altres que l'obliguen a V.S.I.» (30).

Amb el canvi de governador decaigué l'interès de l'administració intrusa en l'afer del nomenament de vicari general, fins al març del 1812, quan Bertolletti el tornà a remoure. Aquesta vegada l'arquebisbe, més ben disposat a complaure els canonges residents, els demanà que li proposessin alguns candidats. La resposta fou que podia escollir qualsevol d'ells i, si creia que cap no era mereixedor de la seva confiança, «podria nomenar conjuntament el senyor prior de Reus i el senyor plebà de Montblanc; però això hauria d'ésser verificat amb molta reserva, a fi que els francesos creguessin que aquests senyors obraven amb facultats delegades per nosaltres». Afegien: «Aquests senyors carregarien amb el pes de tot l'arquebisbat, i nosaltres només actua-

(30) A.C.T. Id., *ibid.*, 2 de setembre 1811.

riem quan calgués fer-ho, per evitar greus perjudicis. Així, l'arquebisbat quedaria assistit dels auxiliis espirituals que necessita; nosaltres estaríem a cobert de qualsevol contratemps, i potser s'aconseguiria que ací no hi hagués novetat» (31). Amb això acaba la documentació que es refereix a la qüestió del vicari general, però podem assegurar que quedà penjada, segurament perquè les complicacions militars el relegaren a segon terme.

Un altre problema, el de les canongies vacants, es plantejà des del moment que cap dels capitulars absents no s'acollí al decret d'amnistia. Com alternativa, els residents activaren la incorporació d'alguns comensals i beneficiats amb la promesa d'un estipendi de 7 sous i 6 diners diaris; però la iniciativa no amagà a Musnier l'hostilitat dels jerarques de l'Església envers els règim.

Tanmateix, el general-governador, disposat a normalitzar les funcions del capítol, manifestà que amb o sense la cooperació dels capitulars cobriria les tres places de canonge vacants que hi havia. Enfrontats amb aquesta realitat, i malgrat no tenir facultats de proposar canonges, els residents resolgueren de presentar a Musnier dos candidats, car «la presentació de les dues canongies era preferible, perquè llavors seríem sis canonges i podríem burlar-nos de l'altre presentat pels francesos. Al contrari, de no presentar cap candidat, el senyor Musnier nomenarà tres eixelabrats, indignes, etc., etc., que ens mataran atesa la nostra escassa salut, o ens obligaran a abandonar els fidels i la Catedral que han estat el motiu de la nostra permanència, treballs i perill de perdre

(31) A.C.T. Id., *ibid.* 11 febrer de 1812.

la vida» (32). Musnier acceptà els candidats, i les vacants foren cobertes pel parroquial de Reus, Salvador Marca, i el de Torredembarra, Antoni Boni.

La provisió de la tercera canongia, a càrrec del govern intrús, no es verificà fins al març del 1812. L'escollit per a ocupar-la fou un carmelità descalç procedent de València, de nom Serafi Oñate; però el nomenament estès per Suchet es referia a la vacant deixada pel difunt Manuel de las Plazas, que estava proveïda, i no la de Vicenç Ferrer, única encara lliure. El pare Serafi, sense preocupar-se massa de la contrarietat, manifestà que això no era problema, que tornaria a València i es faria canviar el nomenament per Suchet. A propòsit de la vacant de vicari general, digué que moltes persones «sàvies i condecorades» de Saragossa i València eren del parer que el capítol tenia massa escrúpols, i afegí que una vegada hagués informat el mariscal de l'afer, no dubtava que estendria un nomenament a favor seu.

Les declaracions del carmelità preocuparen els capitulars, segons es dedueix del següent fragment d'acta, pertanyent a la reunió del 10 de març del 1812: «...pot donar-se per cert que si el capítol no nomena vicari general, fra Serafi Oñate, que, malgrat la prohibició dels sagrats canons, no s'ha detingut a fer-se concedir una canongia, tampoc no parará en fer-se nomenar vicari general pel mateix mariscal Suchet». Sortosament, el frare carmelità no tornà a Tarragona i no es parlà més de la qüestió de les vacants.

(32) A.C.T. Doc. diversos relatius a la Guerra de la Independència. Armari D, núm. 4.

Problemes fiscals. — En els mesos de juliol i agost del 1811, en ple auge la política de captació musneriana, les relacions fiscals entre el capítol i l'administració intrusa foren cordials; car si d'una part els francesos segrestaren les rendes dels canonges absents, de l'altra s'esmeraren a respectar íntegrament les dels residents. Més encara, consentiren que els propis canonges administressin la totalitat de les rendes capitulars amb absoluta llibertat, a condició que dipositessin el producte de les dels absents a la caixa del «Domaine». Tanta cordialitat animà els canonges a recordar al governador que de la Mensa episcopal confiscada s'esmerçaven 1.200 lliures anuals i el vi de dir missa a profit del capítol (33).

El moment dolç fou efímer. Conjecturem que contribuí a canviar el panorama la substitució del governador militar, la manca permanent de recursos que sentien els francesos i l'escàs entusiasme dels pagesos a pagar els drets que nodrien les rendes eclesiàstiques. De com aquesta darrera eventualitat ajudà a crear un clima de tensió, ens ajudarà a intuir-ho el cas següent: La liquidació dels delmes del mes d'agost que el capítol presentà al «Domaine» pujà la irrisòria quantitat de 118 lliures, 2 sous i 6 diners. Aleshores els capitulars, amb ganes de justificar el seu zel colaboracionista, recomanaren a l'administrador dels béns nacionals que obligués els pagesos a pagar el delme, perquè al capdavant, deien, si no paguen sortirà tan perjudicat el capítol com la reial hisenda (34).

(33) A.C.T. Copiador de lletres 1811-1812. 19 d'agost de 1811.

(34) A.C.T. Id., ibíd., 5 de setembre de 1811.

Tanmateix, les primeres topades serioses que havien d'acabar amb oberta hostilitat, no començaren fins al mes de setembre. De primer, anotem una reclamació del capítol contra el collector de la caixa nacional, Francesc Oms, que s'havia apoderat d'una partida de grans del delmari del Pla de Santa Maria. El text, dirigit a l'administració del «Domaine», acabava en un to potser massa autoritari, donades les circumstàncies: «...tindrà la bondat de manar-li —al collector— que d'ara endavant s'abstingui d'exigir fruits del capítol, i ens donarà raó dels que hagi cobrat, per tal de poder arranjar comptes» (35).

Al mateix temps que es produïa aquest incident, el capítol hagué d'enfrontar-se amb els ajuntaments d'Alcover i de Reus, a causa de la pretensió que tenien d'incloure'l entre els contribuents del Municipi per tenir propietats enclavades al terme. L'Ajuntament d'Alcover li reclamava 530 lliures d'impostos extraordinaris, dret de conquesta i contribució de racions; però un mes més tard, la sola contribució de racions reclamada pujava 1.590 lliures. El capítol sostenia que aquestes quantitats eren exorbitants, i les mateixes pretensions, injustes; per tant, demanava a l'intendent que el rellevés de l'obligació de contribuir: «No creiem que V.S. hagi donat aquesta ordre, i a fi d'evitar altres exaccions iguals en altres pobles, li supliquem que procedeixi a decretar que el capítol no ha de contribuir a pagar racions de les rendes que té als pobles» (36).

Les reclamacions de Reus revestien més gravetat, tant per la quantitat com per la protecció que l'admi-

(35) A.C.T. Id., ibíd., 11 de setembre de 1811.

(36) A.C.T. Id., ibíd., 12 de setembre i 27 d'octubre de 1811.

nistració intrusa dispensava a aquesta vila. Consistien en 7.000 duros, 3.000 corresponents a dos terços del «Dret de Conquesta» i 4.000 a un terç del de «Campanes». Per liquidar la primera d'aquestes quantitats, l'Ajuntament reusenc donava tres dies de coll; per l'altra, no fixava data, però recomanava brevetat. Tres dies després —la reclamació es féu el 12 de setembre—, el capítol recorregué al governador contra aquestes «desmesurades i injustes pretensions», i la primera autoritat del districte dictaminà que el recurrent quedava rellevat de pagar les contribucions reclamades per l'Ajuntament de Reus; però l'endemà, oït l'informe de l'intendent d'Arlicourt, canvià de parer i concedí als canonges quaranta-vuit hores per lliurar els 7.000 duros, amb el benentès que castigaria la demora amb l'allotjament de vint gendarmes a la casa de cada un d'ells o amb una contribució diària de 100 pessetes.

La duresa de l'ultimatum alarmà els canonges, que tot seguit enviaren Ribes i Marca per tractar de l'afer personalment amb el governador Bourgeois. Li feren avinent que acabaven de trametre 1.000 pessetes a l'intendent, única quantitat disponible de moment, i li prometeren d'efectuar un nou lliurament tan aviat haguessin reunit més numerari. Bourgeois no cedí en res, per bé que al capdavant consentí a admetre 3.000 pessetes a compte si les dipositaven l'endemà al migdia. Vegeu com va anar aquesta dramàtica entrevista, segons el relat dels propis canonges Ribes i Marca: «Coneixem el sacrifici que V.S. —el capítol— haurà de fer, i que amb molta dificultat podrà verificar el lliurament; però hem determinat oferir aquesta quantitat perquè mentre conversàvem amb el senyor governador han entrat fins a la porta de la sala on estàvem vint soldats armats i te-

míem que des d'allí ens conduïssin immediatament a la presó» (37). Al dia següent, mentre Ribes i Marca eren a Reus a recollir els diners que havien de lliurar a l'intendent, Bourgeois, sense esperar l'hora convinguda, envià dotze gendarmes a detenir els canonges, els quals posà en llibertat en assabentar-se que les 3.000 pessetes ja estaven a poder de d'Arlicourt. Al cap d'uns dies, el capítol posava a mans de l'intendent 1.000 pessetes més.

En aquest afer, l'Ajuntament de Reus, confabulat amb els dos caps més destacats de l'administració intrusa, havia aconseguit el seu propòsit: endossar al capítol una bona part de les contribucions que li havien estat posades. La complaença dels capitosts francesos envers la burgesia reusenca —a fi de comptes era l'única que a les comarques tarragonines els podia ajudar a palliar la manca de recursos econòmics—, en perjudici del capítol, ja havia estat detectada a finals d'agost pel collector de les rendes capitulars a Reus; el qual, el dia 28, ho havia comunicat al canonge Ribes: «Tinc grans fonaments —li deia— per creure que carregaran (al capítol) moltes altres exaccions (38).

En un darrer i gairebé desesperat intent d'estalviar-se els 3.000 duros pendents, els canonges remeteren un memorial a Suchet. Hi detallaven les quantitats lliurades a l'Administració i els serveis presats a Musnier; explicaven els obstacles insalvables que havien d'enfrontar per arreplegar diners amb compta-gotes, i li pregaven que prengué la decisió de traspasar l'administració de les rendes de l'Es-

(37) A.C.T. Actes Capitulars, 1811-1813. 23 i 25 de setembre de 1811.

(38) A.C.T. Id., ibíd. 28 d'agost de 1811.

glésia al «Domaine» i a ells els assenyales una modesta pensió; o si les coses havien de quedar com estaven, els rebaixés les contribucions de manera que poguessin fer-les efectives (39).

Mentre el memorial feia via camí de València, d'Arlincourt oprimia de valent, sobretot amb 4.000 duros més del segon terç del «Dret de Campanes» de la ciutat de Tarragona, que pretenia carregar als pobres capitulars, perquè «és voluntat de Suchet i el poble no es troba en disposició de pagar». Els canonges, indignats per aquest nou abús, li significaren que estaven tan escurats com el poble i l'invitaren a realitzar una inspecció a llurs cases per tal de comprovar la veracitat del que li deien. En una explosió de sentiments que revela que estaven més que tips de les extorsions de l'intendent, afegien: «Sembla que el capítol sigui l'única corporació que es persegueix, i si el motiu d'aquestes vexacions són les rendes que té, des d'aquest moment les cedeix, per tal que els deixin viure amb tranquil·litat; si és perquè no complau la seva permanència a Tarragona, que els ho digui clar i deixaran l'Església per anar a viure en un altre lloc».

Una actitud tan decidida degué sorprendre l'intendent i fer-li comprendre que havia estirat massa la corda. Prudent, es tornà enrera de manera que el segon terç del «Dret de Campanes» recaigué de nou sobre els veïns de la ciutat, entre els quals figuraven els canonges residents. L'Ajuntament, encarregat de repartir la contribució, els taxà en 1.316 lliures, 6 sous i 7 diners, que pagaren de les rendes del mes d'octubre declarades a l'oficina del «Domaine».

(39) A.C.T. Copiador de lletres, 1811-1812. 21 d'octubre de 1811.

Tanmateix, la fretura de cabals i la realitat inqüestionable que l'Església era el primer rendista del districte, eren dues raons més que suficients per convèncer d'Arlincourt que calia perseverar. Ben mirat, pensà, l'arquebisbe i els capitulars absents també havien de contribuir a pagar el «Dret de Campanes» que anava a càrrec de la ciutat de Tarragona, i en el repartiment del segon terç els taxà en 2.874 duros, que reclamà als administradors de llurs rendes, els canonges residents. Al mateix temps, s'afanyà a comunicar que aquesta vegada no estava disposat a concedir cap gràcia, que més endavant, quan estigués liquidat el segon terç, atendria les reclamacions. Amb penes i treballs, el capítol pagà encontinent 1.406 lliures i 5 sous al comandant d'artilleria de la plaça i, abans d'acabar el mes d'octubre, 1.875 lliures més, a compte de les rendes del novembre (40).

L'obstinació de l'intendent es posà de manifest el 10 de novembre, en requerir al capítol a dipositar 1.500 duros a la caixa del «Domaine» en un termini de vint-i-quatre hores. Els canonges apellaren a Bertoletti, que estava en vies de substituir Bourgeois, contra el requeriment, amb la següent argumentació: 1er. Hi havia en tràmit un recurs presentat al mariscal contra la pretensió de carregar als canonges residents les contribucions posades a l'arquebisbe, dignitats i canonges emigrats. 2on. Havien lliurat al comandant d'artilleria 1.400 duros a compte del segon terç del «Dret de Campanes» i estaven disposats a lliurar la resta així que anessin cobrant les rendes, i 3er. Ni remotament no calia pensar a poder recollir els 1.500 duros que demanava el «contrôleur».

(40) A.C.T. Id., ibíd 30 d'octubre de 1811.

dels béns nacionals per ordre de l'intendent, en vint-i-quatre hores. Bertolletti decretà: «Que l'autoritat que reclama tingui a bé esperar la resposta de l'Excm. mariscal Suchet»; però ensems ordenava als recurrents de lliurar 300 duros al comandant d'artilleria de la plaça.

A aquests incidents seguí un parèntesi de tranquil·litat que, segons les aparences, havia de ser llarg, sobretot a partir del març de 1812, que els canonges s'acolliren a un indult, proposat pel «contrôleur» dels béns nacionals, Mondori, de pagar el tercer terç del «Dret de Campanes» a canvi d'abonar immediatament la resta del segon, ço és, 329 duros i 8 rals. Mondori els assegurà que el conveni seria respectat, car obrava amb consentiment de Suchet; però heus ací que quan més confiats estaven, el 24 de juliol els sorprengué una citació de Bertolletti que no augurava res de bo. En efecte, quan els tingué al davant, junt amb dos regidors de l'Ajuntament de Tarragona, el governador els comunicà que d'ordre del mariscal, el capítol i l'Ajuntament havien d'anticipar els 4.000 duros del tercer terç del «Dret de Campanes» que havia de pagar la vila de Reus, i els obligà a signar un reconeixement del deute. Els canonges tractaren de resistir, allegant el compromís contret per Mondori, però el governador no els atengué, perquè segons digué, un document signat pel «contrôleur» de l'administració dels béns nacionals no tenia validesa legal (41).

Segons la versió dels canonges, els 4.000 duros en qüestió no tenien res a veure amb el «Dret de Campanes», ans pertanyien a una sanció aplicada a

(41) A.C.T. Actes Capitulars 1811-1812. 24 de juliol de 1812.

Reus pel propi Bertolletti en represàlia d'haver maltractat uns presoners francesos atrapats a Arbeca feia un mes i conduïts a Reus per un escamot de les forces del baró d'Eroles. La resolució de Bertolletti, afirmaven, havia estat producte d'una intriga ordida pels afrancesats de Reus a fi de lliurar-se de la sanció (42).

Es probable que el capítol hagués pogut atendre amb regularitat les exaccions del govern intrús si la percepció de rendes s'hagués verificat amb normalitat, però com hem insinuat més amunt, la tasca d'aplegar el producte de delmes i primícies cada dia era més dificultosa. El 1811 encara aconseguí d'arrendar els delmes a diversos arrendataris, però l'any següent no pogué fer-ho sense estendre els contractes en condicions molt desfavorables. Per exemple, el que signà per l'annualitat que començava el primer de maig del 1812 i acabava el 30 d'abril del 1813, amb Josep Molins, de Vallmoll; Francesc Marcó, de Cambrils, i Joan Monassot i Companyia, estipulava que els arrendataris pagarien 5.500 duros a raó de 462 cada fi de mes; tanmateix, calgué escripturar les següents clàusules que els cobrien dels riscos que suposaven les possibles incursions de tropes espanyoles i una imprevista incautació de les rendes capitulars per part del govern intrús: «En el cas que els arrendataris no puguin recollectar el fruits o que, després de fer-ho, les tropes espanyoles se n'incautin, total o parcialment, el capítol s'obliga a rebaixar el preu de l'arrendament, sempre i quan el govern no intervingui i reclami directament el producte dels drets a les justícies i ajuntaments, tal com ho preveu el capítol segon

(42) A.C.T. Docs. G. Ind. Armari 4, núm. 4.

del decret del 22 de novembre del 1810. En el cas que el govern s'incauti de l'administració de les rendes capitulars, el capítol reintegrarà als arrendataris les quantitats que d'ells hagi rebut a compte, i els rebuts de les sumes dipositades a l'Administració dels béns nacionals que pertanyin a les rendes de les canongies segrestades en absència del titular» (43).

Les precaucions que esguardaren els arrendataris a l'hora de redactar els contractes, a fi de sagnar-se en salut si les coses no rutllaven, els foren providencials, car tots ells van veure's obligats a rescindir-lo abans del seu termini natural. La majoria es justificà al·legant que els espanyols havien segrestat els fruits, però alguns d'ells, com ara els qui tenien arrendats els delmes de la Mensa arquebisbal, coincidiren amb el collector de les rendes capitulars de Riudoms en manifestar que un bon nombre de pagesos pretextaven l'abolició del delme per excusar-se de pagar-lo —16 de juny de 1812—.

Cap al final del règim intrús, el capítol no trobava arrendataris de cap manera. A la subhasta de les rendes de l'annualitat 1813-1814 no es presentà cap postor, i no li quedà altra alternativa que proposar al sots-prefecte l'aplicació d'aquell article del decret de Móra d'Ebre del 22 de novembre de 1810 que preveia la contingència d'obligar els ajuntaments a ocupar-se de la collecta dels fruits. La proposta tenia un precedent: l'any anterior —26 de febrer del 1812—, els capitulars havien pregat a l'intendent que obligués els ajuntaments d'Alcover, Vilallonga, Centcelles, la Selva, la Pineda, Vila-fortuny, Cambrils, Cinyols, Riudoms i al Territori de Tarragona, a recap-

(43) A.C.T. Actes Capitulars 1811-1813. 18 de maig de 1812.

tar els delmes dels respectius termes i posar el producte a disposició del govern.

EL SOFRIMENT DEL POBLE

Joan Mercader, en la important obra que dona tanta llum sobre l'administració francesa a Barcelona i a Catalunya, *Barcelona durante la ocupación francesa*, diu que la història financera de l'ocupació de Barcelona és un plany constant degut al lamentable estat econòmic en què es trobava tothom: Del govern, perquè la morositat del contribuent impedia de dotar l'exèrcit dels pertrets més indispensables; dels barcelonins, perquè la misèria en què els havia sumit la intrusió en paralitzar l'economia del país, els vedava materialment el respir (44).

Aquesta era la situació general a tot Catalunya, sense excloure'n les comarques tarragonines. La crua realitat era que els administradors civils i caps militars responsables de la subsistència de l'exèrcit mai no tenien prou diners i queviures, eventualitat que els obligava a demanar constantment i estrènyer sobremanera les clavilles als morosos amb la força armada. Els apremis, les discrecions, les reclusions i altres penes eren a l'ordre del dia.

Tot això ho hem vist a les pàgines precedents, però ara hi hem d'insistir per posar en relleu que la primera víctima de tanta calamitat era el poble. Tot-

(44) J. Mercader: *Barcelona durante la ocupación francesa* (Barcelona, 1949), 247.

hom li demanava. Mentre d'Arlincourt exigia a diversos ajuntaments el lliurament immediat de tots els diners que tinguessin a l'abast —26 de gener del 1812—, el corregidor Franquet acaparava les existències de garrofes, palla i ordi dels pobles del Baix Camp per tal de proveir uns esquadrons de cavalleria arribats a Reus —28 de gener—; mentre Bertolletti requisava provisions per a les tropes dels generals Reyllé i Musnier, que estaven de pas —30 de gener—, d'Arlincourt insistia a demanar més llits i roba pels hospitals —31 de gener—; mentre un coronel francès sollicitava bagatges a Vila-seca, Riudoms, Montbrió, el Botarell, Castellvell Almostrer i a la Selva —15 de febrer—, d'Arlincourt reclamava 24.000 duros i 2.000 parells de sabates a Reus. I així tots els mesos de l'any 1812.

Donen una pauta del sacrifici que la població hagué de fer per mantenir l'exèrcit d'ocupació aquestes xifres concretes: entre el 3 de maig del 1811 i el 20 de febrer del 1812, la vila de Reus li subministrà articles per valor d'1.346.760 pessetes. En mig de les partides lliurades, en trobem de tan considerables com 640.000 racions d'arròs —21.000 kg.—, 110.000 racions de pa —4.500 kg.—, 40.000 racions de bacallà —4.800 kg.—, 6.570 parells de sabates, 20.000 botelles de vi, 1.200 canes de tela. La darrera gran requisada de pertrets de boca realitzada al Corregiment, l'ordenà el propi Suchet el 17 de juliol del 1813, abans d'iniciar la retirada definitiva, i consistí en 367 càrregues de vi, 100.000 racions de pa o farina, 1.111 bens, 2.092 quarteres d'ordi, 54 quintars de bacallà, 2.475 quartans d'oli i a més 220 mules i 25 carros.

Tanmateix, com remarca Ferran Soldevila en afirmar que caldria retrocedir fins al segle IX per

trobar a la història de Catalunya un moment de misèria semblant al del 1812, «governants i soldats enemics, governants propis i propis exèrcits, tots han contribuït a la tasca devastadora» (45). En efecte, gairebé totes les incursions de tropes espanyoles a les comarques tarragonines s'organitzaren per segrestar pertrets i cobrar impostos endarrerits que havien de nodrir les unitats acantonades al Corregiment, en virtut de les disposicions ressenyades en el Reglament del 10 d'agost del 1812, aprovat per la Junta Superior del Principat, a Berga.

El balanç de la primera incursió de l'exèrcit espanyol al Camp de Tarragona després de la pèrdua de la capital —novembre del 1811—, costà a Reus 339.764 rals de billó en metàl·lic i queviures. La fugaç estança de la divisió Eroles —gener del 1812— fou tan costosa que la Comissió Corregimental «insurgent» confessava en un manifest datat l'11 de febrer: «Des de la sortida de la divisió Eroles (el Corregiment) es troba enterament exhaust de cabals». Aquesta vegada la contribució posada a Reus pujà 298.715 rals de billó (46).

L'esmentat manifest, a la vegada que exhortava el poble a la resistència, pretenia animar-lo amb l'anunci de la pròxima arribada de «l'heroi català» Josep Manso al front de la seva divisió forta de 1.100 homes; però en lloc de Manso s'establí de manera permanent al Corregiment el tinent coronel Gay, amb 250 homes del batalló «Lleials Manresans», que

(45) *Història de Catalunya*, III (Barcelona, 1935), 102.

(46) Quan en aquest apartat no se cita la procedència de les dades, s'entendrà que provenen de la documentació aplegada en els lligalls ja esmentats G. Inp. del Museu Prim Rull.

no tenia altra missió que reprendre el bandolerisme, impulsar el cobrament de les contribucions i arrebregar provisions per a l'exèrcit, car deia: «La tropa es troba molt necessitada i cal socórrer-la perquè se sacrifica en defensa de la pàtria». Els procediments emprats per esmunyir els pobres pagesos eren idèntics als dels francesos, i els resultats possiblement inferiors. Les autoritats locals, a qui Gay havia responsabilitzat de les demores dels contribuents, es veien incapaces de treure diners i provisions: «Els uns diuen que sense l'ajut de la força militar els és impossible de cobrar dels particulars; altres, que no poden cobrar res absolutament... I amb aquests i altres pretextos mal fonamentats, alguns justícies per ignorància i d'altres particulars per malícia, enerven i endarrereixen el reial servei, amb el consegüent perjudici per a la nació».

A partir de la segona meitat del 1812, més que de corregudes de petits escamots, cal parlar d'estança permanent d'unitats militars espanyoles al Corregiment. Com és natural, el canvi repercutí en l'abnegada població, obligada a mantenir, almenys en part, les noves tropes d'ocupació. Per exemple, del 23 al 30 de setembre hagué de lliurar a la divisió Eroles 96.288 racions de pa i etapa, 473 quarteres d'ordi, 7.120 arrobes de palla i 3.472 de llenya. Simultàniament Reus li serví, del 12 de setembre al 4 d'octubre, 91.872 racions de pa, 14.807 d'etapa, 2.977 parells d'espardenyes i diverses quantitats d'arros, tonyina, palla, etc., per un valor total de 61.450 rals de billó.

La situació de les comarques tarragonines a mitjan 1812 queda reflectida en una memòria de l'Ajuntament de Reus, presentada a les autoritats intruses. Entre altres coses, diu: «A causa dels nombro-

sos riscos, les cases de comerç han cessat en el negoci... El comerç no s'ha restablert. Consistia en l'expedició de licors, vi i altres fruits, i en l'activitat i consum de les fàbriques. L'exportació de licors és escassíssima, perquè ho fou la collita de l'any passat. Els recàrrecs posats amb moderació, per la saviesa del Govern, sobre les primeres matèries en existència als magatzems, les han encarit en relació a les dels altres llocs de la província; la detenció a Tarragona de tants individus, que ha durat tres mesos, sense que poguessin atendre els seus afers, particulars; l'emigració de tants altres que, per ara, no han retornat, i, en fi, l'esgotament de cabals degut a les fortes contribucions, són cops gairebé mortals... En tot l'any 1812 no hi ha hagut altra collita que la de grans... i encara no ignora que les terres han quedat ermes i abandonades a causa de la manca d'animals de conreu, braços i cabals per adquirir llavors... i la pròxima collita es presenta pessimista després de l'horrorosa pedregada que talà camps i vinyes, car en el terme de Reus es calcula que s'han perdut unes 80.000 càrregues de vi».

No hi ha dubte que la població civil fou qui pagà el preu més alt en aquesta guerra. Robada, crucificada d'impostos, víctima de la concupiscència dels militars i dels representants del govern d'una i altra banda, fou el blanc de tots, acusada per tots de desobediència, d'ingrata, de poc patriota. Esgotats els recursos, arribà la fam, però tanta dissort no impedia que a la sortida d'un escamot de gendarmes o soldats francesos que passava per un poble a recollir les contribucions decretades per l'intendent o el governador, n'entrés un altre d'espanyol disposat a arrambar amb el que quedava —si quedava alguna cosa— per ordre de la Junta Superior del Principat,

del general en cap d'alguna divisió o simplement de la Comissió Corregimental. Però això no fou tot, per tal com l'any 1812 assotava els pobles del Baix Camp l'anomenada «Companyia de Partidaris», auxiliar de les forces franceses, formada per 33 homes, «lladres públics o desertors» (47). L'acabdillava Ramon Ciré, àlies el «Rajoler», un assassí saltejador de camins natural de Castellvell i resident a Riudoms, que tenia de lloctinent Francesc Vidiella, de Montroig, i Francesc Genius, de la Selva. La «Companyia» residia habitualment a Riudoms, però amb autorització o sense de les autoritats intruses, rapinyava el que podia en una vasta contrada, esperonada per la necessitat, car no rebia auxiliis dels seus protectors.

En aquell «any de la fam» —1812—, la població hagué d'aprendre a desconfiar de tothom per a sobreviure. Ni les filípiques de la Junta Superior o dels generals espanyols destinades a abrandar l'esmortuït patriotisme, ni la promesa d'un sistema social més just, propugnat pel francesos a cops de baioneta, no li feia treure les romanalles d'uns diners o d'uns queviures que havia amagat. Si es tractava de servir l'exèrcit regular, feia més el sord que mai, com ho denunciava la Comissió Corregimental, desanimada del propòsit de refer uns quadres militars destrossats: «Quan V.E., la Junta Superior i l'excel·lentíssim Sr. General en Cap es dediquen incessantment a discórrer mitjans per salvar la pàtria, els pobles del Corregiment, indolents a les seves necessitats, miren amb freda indiferència l'observança de les ordres dictades per aconseguir-ho. Les previsions

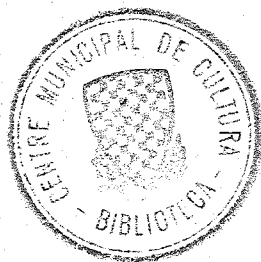
(47) *Tarragona sacrificada*, 66.

assenyalades en el reclutament del 14 de juny prop passat per a l'execució de la lleva ordenada l'11 de setembre del 1811, exigia el més puntual i exacte compliment; però són molt poques les llistes d'exempts i no exempts presentades...»

La joventut més decidida, entre la que ja no li quedava res per perdre, optà per refugiar-se a la muntanya amb una arma sota el braç i actuar pel seu compte. Sense distincions, vinguessin d'on vinguessin, s'apoderava de diners i de queviures. Un dia capturava un carregament de farina dels francesos, després de matar els soldats de l'escamot que el custodiava, i l'altre entrava en una masia i obligava els moradors a proporcionar-li minestra.

D'aquesta manera, a partir de la pèrdua de Tarragona, comencen a aparèixer quadrilles de malfactors, o «embrolles», a les comarques tarragonines. Abans d'acabar l'any, ja eren famosos els «esguinçats de Miralles», una quadrilla que, amb el pretext de perseguir francesos, rapinyava pel seu compte i, segons sembla, n'hi havia d'altres que li feien competència. La gravetat de la situació és descrita en una ordre de la Junta Superior del 13 de setembre dirigida a la Comissió Corregimental, que deia: «...els mals que han propagat les quadrilles de lladres, desertors i malfactors que per desgràcia abunden i infesten el Principat, pertorben el sossec dels honrats habitants...», i confirmada, pel que ateny al Corregiment, en una circular del dia 24, dirigida a les autoritats locals per l'alcalde major, Macià Mestres, en la qual, després de recordar «els excessos i atrocitats comeses amb la més gran crueltat des d'algun temps per alguns malfactors», les exhortava a valdre's de la tropa i de les companyies de reserva per denunciar-los i capturar-los.

Cap paraula millor per acabar aquesta trista història, que aquelles que va escriure l'enyorat mestre Ferran Soldevila per a expressar l'exasperació d'aquells catalans del 1812 reduïts a la més espantosa misèria: «La mort, tanmateix, comença a aparèixer com a únic refugi, i pren un accent lúgubrement simbòlic el plany dels míseros habitants de Copons, endentats encara d'impostos després d'haver pagat una forta suma per a sostenir el sometent, d'haver hagut d'abandonar la població, d'haver-ne viscut allunyats durant un mes i d'haver estat a llur tornada saquejats pels francesos. No ens resta —diuen— sinó obrir les nostres fosses amb les pròpies mans i soterrar-nos-hi vivents». (48).

(48) *Història de Catalunya* (Barcelona, 1935), III, 103.

INDEX

El Corregiment de Tarragona entre la jurisdicció del Govern general intrús d'Aragó i la de Catalunya	3
Ordinació administrativa del districte (antic corregiment) de Tarragona	8
Personalitat i conducta de les autoritats intruses	II
Els afrancesats actius més destacats	19
Els col·laboradors coaccionats	23
La pressió fiscal	29
L'administració dels béns nacionals («Demaine»)	38
L'Església de Tarragona i les autoritats intruses	40
El sofriment del poble	55